

Asia: VN/34692/2024

Lausuntopyyntö toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta

Lausunnonantajan lausunto

Velvoitteeseen ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi, velvoitteeseen hakea ensisijaista etuutta ja perusosan alentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

On kannatettavaa, että varmistetaan asiakkaan hakevan ensisijaiset etuudet, mutta tämä tulisi ensisijaisesti tehdä palveluohjauksen keinoin ja yksilöllistä tukea tarjoten.

Esimerkiksi kuormittava elämäntilanne, pitkäaikaisen sairauden tai vamman aiheuttama kuormitus tai sairauden pahenemisvaihe, tilapäisesti heikentyneet voimavarat tai riittämätön tieto etuusjärjestelmästä ja palveluista voi heikentää asiakkaan kykyä suoriutua kuukauden määräajassa velvoitteistaan. Ihmisten oikeus saada palveluohjausta ja neuvontaa ensisijaisten etuuksien saamiseksi tulee turvata hyvinvointialueiden sosiaalityössä, terveyssosiaalityössä ja Kelan palveluissa.

Perusosan suuruuteen liittyvä lausuntopalaute:

-

Tiedon saamiseen ja luovuttamiseen liittyvä lausuntopalaute:

-

Kunnan rahoitusosuuden lisäämiseen liittyvä lausuntopalaute:

-

Asumismenojen tarkentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

-

Vaikutusten arviointiin liittyvä lausuntopalaute:

-

Muu lausuntopalaute:

Terveydenhuollon menot

Ehdotetussa 7b pykälässä säädettäisiin, että muina perusmenoina otetaan tarpeellisen suuruisina huomioon muut kuin perusosaan sisältyvät välttämättömät terveydenhuoltomenot. Kansaneläkelaitos voisi arvioida menon tarpeellista suuruutta ja välttämättömyyttä yleisesti hyväksytyn hoitokäytännön ja tutkimusnäytön sekä uusien tai erityisen kalliiden lääkevalmisteiden kustannusvaikuttavuuden huomioiden.

Säädöskohtaisissa perusteluissa todetusti korvattavuudelle sekä valmisteen saamalle myyntiluvalla ja käyttöaiheelle voitaisiin antaa aiempaa suurempaa merkitystä arvioitaessa toimeentulotuen näkökulmasta menon välttämättömyyttä ja tarpeellista suuruutta. Kirjaukset mahdollistavat, että Kelassa voitaisiin ohittaa lääkärin potilaan yksilölliseen tarpeeseen perustuva arvio potilaan tilanteesta. Korostamme, että hoitavan lääkärin arvion tulee pysyä keskeisenä näyttönä hoidon tarpeellisuudesta. Viimesijaiseen etuuteen kuuluu mahdollisuus kattaa tarpeellinen terveydenhuolto. Sairausvakuutuksen korvausjärjestelmän ulkopuoliset lääkevalmisteet ja esimerkiksi silmätipat, voiteet ja erilaiset hoitotuotteet voivat myös olla tarpeellisia ja välttämättömiä asiakkaille.

Vuonna 2017 noin puolet perustoimeentulotukea saaneista osti lääkkeitä Kelan maksusitoumuksella. Valtaosa, noin kaksi kolmasosaa, perustoimeentulotuesta maksetuista lääkekustannuksista kohdistui lääkkeisiin, joista maksettiin sairausvakuutuskorvausta. Noin kolmasosa kustannuksista kohdistui lääkkeisiin, jotka eivät olleet sairausvakuutuksesta korvattavia. (Kari ym. 2020 teoksessa Korpela ym. 2025, Toimeentulotuen saajien terveys. Toimeentulotuki 2020-luvulla.)

Yleiset huomiot

Toimeentulotuen saajilla on muuta väestöä useammin lääkekorvausoikeuksia vaikeiden ja pitkäaikaisten sairauksien lääkkeisiin, ja he käyttävät myös diabeteslääkkeitä sekä sydän- ja verisuonisairauksien lääkkeitä muuta väestöä yleisemmin. (Aaltonen ym., Toimeentulotuen saajien lääkekorvausoikeudet ja lääkkeiden käyttö, 2018).

Toimeentulotuen saajien ja muun väestön ero näkyy myös terveyspalveluiden käytössä. Toimeentulotuen saajat käyttävät selvästi muuta väestöä useammin julkisia terveyspalveluita jo ennen toimeentulotuen saamista. Lisäksi useiden terveysperusteisten etuuksien käyttö (kuten sairausvakuutuksen lääke- ja matkakorvaukset, sairauspäivärahat, kuntoutusraha, vammaisetuudet ja työkyvyttömyyseläkkeet) on toimeentulotuen saajilla muuta väestöä yleisempää. Tutkimukset osoittavat sekä toimeentulotuen saajien että muiden pienituloisten terveydentilan olevan keskimäärin muita heikomman. Terveysongelmista toimeentulotuen tarpeen taustalla on

tutkimusnäyttöä. (Ks. kootusti Korpela ym. 2025, Toimeentulotuen saajien terveys. Teoksessa Toimeentulotuki 2020-luvulla.)

Toimeentulotukeen kohdennetuilla kiristyksillä voi siis olla terveyseroja kasvattavia ja väestön terveyttä heikentäviä vaikutuksia.

Tuominen-Lozic Laura
Diabetesliitto